

1 | Een flat in Peking

Dit is een flatgebouw in Peking, de hoofdstad van China. Zulke gebouwen zie je overal in de grote steden. Laagbouw is razendsnel aan het verdwijnen. De steden zijn dichtbevolkt en de meeste mensen wonen in flats. De mensen uit deze flat leer je kennen in dit boek: straks als eerste Wáng Dàzhōng, de huismeester. Als je naar binnen loopt staat naast het trappenhuis een kamerdeur open, waaruit het geluid van een kleine transistorradio komt. Daar woont Oude Wáng, al meer dan twintig jaar. Hij heeft de mensen zien komen en gaan, en kent de huidige bewoners goed. Wáng houdt een oogje in het zeil. Hij veegt het trappenhuis, zorgt dat de post goed terecht komt, voert kleine reparaties uit, sluit 's avonds de toegangspoort – en hij maakt graag een praatje.

De Chinezen zeggen geen *Peking* maar *Běijīng*, en die schrijfwijze kom je ook in Westerse media steeds meer tegen, dan meestal zonder toontekens. Niet omdat de stadsnaam recent veranderd zou zijn, maar omdat *Hànyǔ pīnyīn* (kortweg *pīnyīn*), een systeem om het Chinees alfabetisch weer te geven, internationaal steeds gebruikelijker wordt. Met Chinees bedoelen we dan het Mandarijn, de meest gesproken Chinese taal – er zijn er meer! – en de taal die je leert in dit boek. Het verschil tussen *Peking* en *Beijing* of *Běijīng* kun je dus vergelijken met dat tussen *Venetië* en *Venezia*, of *Duitsland* en *Deutschland*.

Notatie in een ander schrift (in dit geval *pīnyīn*) dan het eigenlijke schrift (in dit geval Chinese karakters) noem je een transcriptie, en wat je dan doet heet transcriberen. In dit boek staat veel *pīnyīn*, omdat dat in het begin soms makkelijker is dan karakters. Zorg als je zelf transcribeert dat je wél altijd toontekens schrijft, dat komt je uitspraak ten goede.

En die karakters, hoe stel jij je die eigenlijk voor? Bestaan ze uit streepjes of ook rondjes of puntjes, hoe zien ze eruit? Schrijf er om te beginnen maar eens drie op die je zelf verzint, en probeer ze levensecht te maken.

- Hieronder zie je Japanse en Chinese tekst, maar wat is nu wat?

A dit is ...

我们中国的文字，对于大众，除了身分，经济这些限制之外，却还要加上一条高门槛：难。单是这条门槛，倘不费他十来年工夫，就不容易跨过。跨过了的，就是士大夫，而这些士大夫，又竭力的要使文字更加难起来，因为这可以使他特别的尊严，超出别的一切平常的士大夫之上。

B en dit is ...

朝方はもみ合い。商務省が発表した6月の米小売売上高が大幅減となったのに加え、ダウが前日280ドル超の上げを記録した反動もあり、マイナス圏で推移する場面も見られた。

Verstaan en spreken 1

Bij het leren van de uitspraak bouwen we voort op Jeroen Wiedenhofs *De uitspraak van het Mandarijn in 101 oefeningen*. Daaruit ken je spraakklanken en tonen. Hier brengen we die verder in de praktijk. We beginnen met een herhaling van de tonen, maar eerst kijken we naar een bijzonder verschijnsel. Meer uitleg daarbij vind je in “Grammatica: het hele verhaal”, het laatste deel van de les.

Toonsandhi (1)

Klanken kunnen elkaar beïnvloeden. Zo zeg je in het woord *postzegel* eigenlijk *pos* in plaats van *post*. In het Mandarijn kunnen ook tonen elkaar beïnvloeden: dat heet toonsandhi. Een derde toon vóór een derde toon wordt bij voorbeeld een tweede toon. Dus: 3 + 3 wordt 2 + 3. Bij drie of meer derde tonen achter elkaar zijn er verschillende mogelijkheden, afhankelijk van tempo, nadruk en pauzes in je spraak. Zo kan 3 + 3 + 3 óf 2 + 2 + 3 worden, óf 3 + 2 + 3. Enzovoort: 3 + 3 + 3 + 3 kán 2 + 2 + 2 + 3 worden, maar wordt in de praktijk meestal 2 + 3 + 2 + 3. Probeer maar:

1	<i>Nǐ hǎo!</i>	‘Hallo!’, ‘Hoe is het?’
2	<i>Hěn hǎo.</i>	‘Heel goed.’
3	<i>Wǒ dǎ nǐ!</i>	‘Ik geef je een klap!’
4	<i>Wǒ mǎi wǔ běn shū.</i>	‘Ik koop vijf boeken.’

De tweede en derde toon

Contrast tussen de tonen is belangrijk, en misschien denk je in het begin dat je overdrijft. Maar als je Mandarijn spreekt moet je echt buiten je Nederlandse stembereik. Bij de eerste en tweede toon moet je hóger dan je gewend bent, en voor de vierde en vooral de derde toon moet je juist lager. Daarvoor hoeft je niet Chinees te zijn, of een bijzondere aanleg te hebben, je stem kan dat prima aan – alleen, in het Nederlands hoeft het veel minder vaak dan in het Mandarijn.

De tweede toon doet denken aan vragende of verbaasde intonatie in het Nederlands. Zeg maar eens “Wat?”. Hoor je je stem stijgen? De derde toon begint halfhoog in je stembereik, daalt nog iets, stijgt dan weer en eindigt hoger dan hij begint. Je mag zo laag dat je stem ervan gaat kraken! Bij een hoog spreektempo markeert dat laagste punt de derde toon ook goed.

Verstaan: de juiste toon op de juiste plaats

Tweede of derde tonen? Schrijf deze woorden over, met de juiste toontekens op de juiste letters.
Als je het beeldschermicoon ziet, moet je naar de website!

1	<i>yuan</i>	‘ver’	6	<i>you</i>	‘er zijn, hebben’
2	<i>yuan</i>	‘rond’	7	<i>nüwang</i>	‘koningin’
3	<i>xue</i>	‘leren, studeren’	8	<i>xiao Wang</i>	‘jonge Wang’
4	<i>xue</i>	‘sneeuw’	9	<i>guoyu</i>	‘nationale taal’
5	<i>you</i>	‘olie’	10	<i>naiyou</i>	‘room’

Spreeken: lees op

1	<i>wǔshí</i>	‘vijftig’	6	<i>wúliáo</i>	‘saai’
2	<i>dǎoyóu</i>	‘reisleader’	7	<i>mǐngǎn</i>	‘gevoelig’
3	<i>zǎo</i>	‘vroeg’	8	<i>huí tóu</i>	‘omkijken’
4	<i>kuài</i>	‘snel’	9	<i>xiǎoxué</i>	‘lagere school’
5	<i>yún</i>	‘wolk’	10	<i>tǎoyàn</i>	‘irritant’

Een gedicht van Lǐ Bái 李白

China heeft een onafzienbare literatuur, waarin de poëzie een centrale plaats inneemt, en Lǐ Bái (ook bekend als Li Po) is een van zijn beroemdste dichters. Jong en oud kunnen zijn werk en dat van andere klassieke dichters uit het hoofd voordragen, en het is in vele talen vertaald. Lǐ leefde in de achtste eeuw van de christelijke jaartelling, tijdens de Táng-dynastie (618-906): een tijd van strijd, maar tegelijk bloeiden de kunsten. Hij staat te boek als een romantisch, eigenzinnig genie met een passie voor drank. De overlevering wil dat hij stomdronken briljante verzen kon schrijven, en de dood vond toen hij in zijn roes vanuit een bootje het spiegelbeeld van de maan in het water probeerde te omhelzen.

Met gedichten kun je van alles doen – je uitspraak oefenen, bij voorbeeld. Lees niet te snel en zorg dat je zonder haperen kunt voordragen, dan hoor je de muziek in de taal. Met een gedicht uit je hoofd kun je goede sier maken als mensen je vragen: “Zeg nou eens iets in het Chinees?”

Jìng yè sī

Chuáng qián míng yuè guāng

Yí shì dì shàng shuāng

Jǔ tóu wàng míng yuè

Dī tóu sī gù xiāng

Gedachten in een stille nacht

Het schijnsel van de maan viel voor het bed,
Ik meende dat er rijp lag op de grond.
Ik zag omhoog en staarde naar de maan
En boog het hoofd en dacht aan thuis.

《静夜思》

床前明月光

疑是地上霜

举头望明月

低头思故乡

De vertaling is overgenomen uit Wilt Idema's *Spiegel van de Klassieke Chinese Poëzie* (Amsterdam: Meulenhoff, 1991). Idema is trouw aan het origineel door het aantal benadrukte lettergrepen in het Nederlands ruwweg overeen te laten komen met het aantal Chinese karakters. Je kunt ook proberen vrijer te vertalen en de tekst laten rijmen, bij voorbeeld zo:

Stille nacht en stil geslacht

Dan valt er maanlicht voor het bed,
Het is of rijp de grond bezet.
Ik hef het hoofd op naar de maan
En wil nu wel op huis aan gaan.

Maar klopt dat nu met het rijm van het origineel?

- Kan dat eigenlijk wel, gedichten vertalen?
- Is gedichten uit je hoofd leren ergens goed voor? Waarom zouden de Chinezen het doen?
- Is het Chinees misschien geschikter voor poëzie dan andere talen? Waarom, of waarom niet?

Dialogo 1

Wie is dat?

Veel stedelingen zijn klein behuïsd, en tuinen zijn zeldzaam. Het sociale leven speelt zich dan ook vaak op straat af.

Huismeester Wáng Dàzhōng zit met zijn vriend Lǐ Jīnghuá bij de uitgang van de flat. Lǐ Jīnghuá is kunstschilder, en bewoner van het eerste uur. Er loopt een jongedame voorbij, modern en goed verzorgd. Lǐ stoot Wáng aan.

Lǐ Jīnghuá Lǎo Wáng, tā shì shéi?

Wáng Dàzhōng Shéi?

Lǐ Tā!

Wáng Tā jiào Luó Lán.

Het meisje groet de huismeester. Hij stelt Lǐ aan haar voor.

Luó Lán Wáng shīfu, nín hǎo.

Wáng Luó Lán, nǐ hǎo. Zhè shì Lǐ Jīnghuá.

Luó Lǐ shīfu, nín hǎo.

Lǐ Nǐ hǎo.

Luó Zàijiàn!

Wáng en Lǐ Zàijiàn!

Woordenlijst

1	lǎo 老 bijvoeglijk naamwoord	oud <i>Lǐ Jīnghuá lǎo.</i> 'Lǐ Jīnghuá is oud', 'Lǐ Jīnghuá is de oudste.'
2	tā 他 (m) persoonlijk voornaamwoord 她 (v)	1 hij <i>Tā shì Wáng Dàzhōng.</i> 'Hij is Wáng Dàzhōng.' 2 zij <i>Tā lǎo.</i> 'Zij is oud', 'Zij is de oudste.'
3	shì 是 werkwoord	zijn <i>Tā shì Luó Lán, tā shì Guō Yǒngmíng.</i> 'Zij is Luó Lán en hij is Guō Yǒngmíng.'
4	shéi 谁 vraagwoord	wie A <i>Tā shì shéi?</i> B <i>Tā shì Luó Lán.</i> A 'Wie is zij?' B 'Dat is Luó Lán.'
5	jiào 叫 werkwoord	1 roepen <i>Yǒngmíng, tā jiào nǐ!</i> 'Yǒngmíng, ze roept je!' 2 noemen <i>Wǒ jiào tā shīfu.</i> 'Ik noem hem baas.' 3 heten <i>Tā jiào Yǒngmíng.</i> 'Hij heet Yǒngmíng.'

6	<i>shīfu</i> 师傅 zelfstandig naamwoord	baas, meester, meneer, mevrouw (beleefde aanspreekvorm van vakman of vakvrouw) <i>Wáng shīfu.</i> 'Baas Wáng.'
7	<i>nín</i> 您 persoonlijk voornaamwoord	u <i>Nín shì Lǐ Jīnghuá.</i> 'U bent Lǐ Jīnghuá.'
8	<i>hǎo</i> 好 bijvoeglijk naamwoord	goed <i>Wáng shīfu, nín hǎo.</i> 'Hallo, meneer Wáng.' <i>Hǎo!</i> 'Oké!', 'Goed!', 'In orde!'
9	<i>nǐ</i> 你 persoonlijk voornaamwoord	jij <i>Nǐ shì Lǐ Jīnghuá.</i> 'Jij bent Lǐ Jīnghuá.' <i>Tā jiào nǐ.</i> 'Hij roept je.'
10	<i>zhè / zhèi</i> 这 aanwijzend voornaamwoord	deze, dit <i>Zhè shì Běijīng!</i> 'Dit is Peking!'
11	<i>Zàijiàn</i> 再见 idioom	Tot ziens! <i>Wáng shīfu, zàijiàn!</i> 'Tot ziens, meneer Wáng!'

Stapelen: lees alle stappen op en vertaal de hele zin

... Dàzhōng

... Wáng Dàzhōng

... jiào Wáng Dàzhōng

... shīfu jiào Wáng Dàzhōng

→ Wáng shīfu jiào Wáng Dàzhōng.

Vertaal mondeling, zonder bedenktijd

- 1 Oude Wáng, wie is zij?
- 2 Wie?
- 3 Zij heet Luó Lán.
- 4 Dag baas Wáng!
- 5 Hallo Luó Lán, dit is Lǐ Jīnghuá.
- 6 Tot ziens!

Karakters en combinaties

Een aantal van de karakters die je in dit boek tegenkomt moet je echt leren lezen en schrijven. Niet elk karakter is op zichzelf een woord: veel woorden zijn combinaties van twee of meer karakters. Des te belangrijker is het dat je de grondbetekenis van elk teken kent. Karakters leer je niet door er alleen naar te kijken. Muziek moet “in je vingers zitten” als je haar wilt spelen, en met karakters is het net zo. Je geheugen zit ook in je hand! Veel schrijven dus. Leer deze karakters, en oefen met het schrijfmateriaal op de website:

tā hij 他	tā zij 她	shì zijn 是	zhè / zhèi deze, dit 这
shéi? wie? 谁	nǐ jij 你	hǎo goed 好	

De dialoog in karakters

Chinees staat bekend als een moeilijke taal. Dat komt door de tonen, en vooral door het karakterschrift. Zeker in het begin kun je bij de opbouw van je woordenschat een flinke voorsprong nemen door pīnyīn te gebruiken, en dat doen we in dit boek dan ook, bij voorbeeld in de dialogen. Toch geven we de dialogen óók in karakters. Dat doen we niet omdat je die allemaal actief zou moeten leren – wat je echt moet kennen staat immers al in “Karakters en combinaties” – maar omdat karakters het Chinees zo bijzonder maken, en je de gelegenheid moet hebben er zoveel mogelijk mee te werken. Zo kun je de dialoog in karakters doorkijken om te zien welke je al kent, en welke van de ónbekende tekens je mooi vindt, of opvallend. En misschien wil je wel méér karakters kennen dan alleen de verplichte...? Dan helpt je docent!

李京华	老王, 她是谁?
王大中	谁?
李	她!
王	她叫罗兰。

...

罗兰	王师傅, 您好。
王	罗兰, 你好。这是李京华。
罗	李师傅, 您好。
李	你好。
罗	再见!
王和李	再见!

Het Chinese schrift: karakters en strepen

Chinese karakters springen in het oog. Anders dan bij voorbeeld het Nederlands of het Russisch kent het Chinees geen alfabet: het schrift bestaat uit duizenden tekens, soms flink ingewikkeld, die op zichzelf en in combinaties woorden kunnen vormen. Er zijn tienduizenden verschillende karakters, maar in het dagelijks leven heb je die lang niet allemaal nodig. Met tweeduizend ben je aardig “geletterd”, en met een paar honderd kom je ook een heel eind.

Je kunt karakters horizontaal én verticaal achter elkaar zetten. Wist je dat je veel boeken uit Taiwan en Hongkong van rechts naar links leest, en dat de regels van boven naar beneden lopen? Dat zie je ook op uithangborden bij restaurants, in krantenkoppen enzovoort.

Een alfabet, of meer in het algemeen: een schrift dat gebaseerd is op klank, heeft als voordeel dat je een woord dat je nog nooit op schrift hebt gezien meteen kunt lezen. Als je het al wel eens hebt horen gebruiken weet je dan ook meteen wat het betekent. Bij karakters werkt dat anders. Je moet elk nieuw karakter echt leren voordat je het kunt herkennen, en weet hoe het klinkt en wat het betekent. Maar er zijn ook voordelen. Er zijn vele Chinese talen en dialecten, die in uitspraak zo ver uiteen kunnen liggen als het Zweeds en het Spaans, maar ze gebruiken dezelfde karakters. Zo kan men elkaar op schrift prima begrijpen.

China heeft van oudsher culturele invloed op zijn buurlanden gehad, en het Chinese schrift vind je ook terug in Vietnam en Korea. Het grootste gebied buiten China waar men Chinese karakters gebruikt is Japan, dat ze vermengt met een ander, eigen lettergrepenschrift. En dat terwijl het Japans en het Chinees qua grammatica en klank niets gemeen hebben.

Kinderen beginnen al heel jong met schrijven, en het schrift is niet makkelijk. Chinese karakters zijn opgebouwd uit verschillende strepen, in denkbeeldige vierkantjes van steeds dezelfde grootte. Een karakter met veel strepen krijgt evenveel ruimte als één met weinig. De strepen van een ingewikkeld karakter maak je dus kleiner dan die van een eenvoudig karakter:

一 人 也 谢 意 稷

Om een goed handschrift te ontwikkelen, de karakters te onthouden – “in je vingers!” – en ze op te kunnen zoeken in een woordenboek moet je die strepen in de juiste richting laten lopen, en hun vaste volgorde aanhouden.

Vuistregel is dat je horizontale strepen van links naar rechts schrijft en verticale strepen van boven naar beneden. Dit zijn de strepen:

 <i>diǎn</i> stip 	 <i>hénggōu</i> horizontale haak 	 <i>héng</i> horizontaal 	 <i>shùgōu</i> verticale haak
 <i>shù</i> verticaal 	 <i>xiégōu</i> schuine haak 	 <i>piě</i> schuin naar linksonder 	 <i>héngzhé</i> horizontale knik

 nà schuin naar rechtsonder 	 shùzhé verticale knik 	 tí kort schuin naar rechtsboven
---	--	--

Dan over de volgorde van de strepen, waarbij verschillende regels kunnen samengaan in één karakter. Je werkt

- van links naar rechts (voorbeeld, met hulp van je docent: 她)
- en van boven naar beneden (是)
- met eerst horizontale strepen en dan verticale (王)
- van buiten naar binnen aan de boven-, linker- en rechterkant (国)
- maar van binnen naar buiten aan de onderkant (国)
- en soms met voorrang voor verticale strepen door het midden (小).

Grammatica: in het kort

Het laatste deel van elke les biedt grammaticale uitleg. We noemen dat “Grammatica: het hele verhaal”. Of je je ervan bewust bent of niet, grammatica heb je nodig om een taal goed te gebruiken. Bovendien is het leuk te snappen hoe die taal nu eigenlijk werkt, en vergroot die kennis je reikwijdte als taalgebruiker, actief en passief. Eerder in de les staat die grammaticale uitleg puntsgewijs samengevat. Via de bijbehorende nummers vind je in “het hele verhaal” makkelijk je weg. Je bent hierboven al zo’n samenvatting tegengekomen, over toonsandhi. Nu één over hoe je mensen aanspreekt:

Namen, titels en bijnamen (2)

Net als in het Nederlands bestaan Chinese namen uit twee elementen: een familienaam en een bij geboorte gegeven, individuele naam. Maar de volgorde waarin je ze noemt, is andersom! Wat zijn hieronder de familienamen?

1 Dèng Jiāxīn	6 Zhāng Wànróng
2 Zhèng Fāngfāng	7 Lǐ shīfu
3 Zhāng Lìlì	8 Luó Sī
4 Lǎo Wáng	9 Zhāng Kǎifán
5 Xú Dīng	10 Lǎo Mèng

Als Chinezen buiten China hun naam met een alfabet schrijven doen ze dat niet altijd in het pīnyīn, en vaak met de familienaam achteraan. Migranten gebruiken vaak transcripties van andere Chinese talen dan het Mandarijn, zoals Kantonees of Hakka, en vrijwel niemand gebruikt toontekens. Hieronder staan namen van Nederlandse Chinezen. Kun je met de lettergreep-lijst achterin *De uitspraak van het Mandarijn...* zien welke in het pīnyīn geschreven zijn? En zonder die lijst?

1 Suk-kwan Yip	5 Kim-lan Chang Pan Huo
2 Zhang Ying	6 Lulu Zheng
3 Kok-wah Ng	7 Tjy-Ying Liu
4 Chung Lok Leung	8 Zhao Can

Persoonlijke voornaamwoorden (3)

Het Mandarijn kent twee soorten persoonlijke voornaamwoorden: die naar één persoon verwijzen en die naar meerdere personen verwijzen. Hieronder gaat het om de eerste set: *ik, jij, hij, zij, het*. Schrijf maar op: *wǒ / nǐ / tā!*

1 _____ <i>shì shéi?</i>	‘Wie is hij?’
2 _____ <i>jiào tā!</i>	‘Roep jij hem dan!’
3 _____ <i>shì Luó Lán.</i>	‘Ik ben Luó Lán.’
4 _____ <i>jiào Jīnghuá.</i>	‘Hij heet Jīnghuá.’
5 _____ <i>hǎo.</i>	‘Zij maakt het goed’, ‘Zij maakt het het beste’.
6 _____ <i>shì shéi?</i>	‘Wie ben je?’
7 <i>Wáng shīfu jiào _____!</i>	‘Baas Wáng roept je!’
8 _____ <i>lǎo.</i>	‘Zij is oud’, ‘Zij is de oudste.’

Shì ‘zijn’ (4)

Shì ‘zijn’ is net als het Nederlandse *zijn* een koppelwerkwoord. Vertaal:

- Hij is baas Wáng.
- Jij bent Lǐ Jīnghuá.
- Hij is oud.
- Wie is zij?
- Dit is Wáng Dàzhōng.

Zeg jij het maar!

- Kun je aan een Chinees karakter zien hoe je het uitspreekt?
- In de Nederlandse zin *hij roept hem* is *hij* het onderwerp en *hem* het lijdend voorwerp. Vertaal die zin naar het Chinees. Kun je in het Chinees aan een persoonlijk voornaamwoord zien of het onderwerp of lijdend voorwerp is?
- Tel iemand die niets van het Mandarijn weet hoe je een tweede toon maakt. En een derde?

- 4 Hoeveel strepen heeft het karakter 是 shì 'zijn'?
- 5 Hoeveel strepen heeft het karakter 谁 shéi 'wie'?

Oefeningen

Schrijf maar op: kies het juiste woord

hǎo / zàijiàn / nǐ / shì / lǎo / shīfu / jiào

1 Luó Lán, _____!	'Tot ziens, Luó Lán!'
2 _____ shì shéi?	'Wie ben jij?'
3 Tā _____ Wáng Dàzhōng.	'Hij is Wáng Dàzhōng.'
4 Lǐ shīfu _____ Jīnghuá.	'Baas Lǐ heet Jīnghuá.'
5 Lǐ Jīnghuá, nǐ _____.	'Hallo, Lǐ Jīnghuá.'
6 Wáng _____ shì shéi?	'Wie is baas Wáng?'
7 Tā shì _____ Lǐ.	'Hij is de oude Lǐ.'

Schrijf in karakters en vertaal

- 1 Tā shì shéi?
- 2 Nǐ hǎo!
- 3 Nǐ shì shéi?

Lees op, transcribeer en vertaal

1 他是谁?	3 你好!
2 你是谁?	4 她是谁?

Lees op, vertaal, vervang de juiste woorden en lees opnieuw

- 1 Tā shì shéi? (nǐ) → Nǐ shì shéi?
- 2 Nǐ jiào Jīnghuá. (tā)
- 3 Tā shì Luó Lán. (jiào)
- 4 Lǎo Wáng, nǐ hǎo. (shīfu)
- 5 Wǒ shì Wáng Dàzhōng. (tā)
- 6 Lǎo Lǐ, zàijiàn! (nǐ hǎo)

Schrijf maar op: één karakter per streep

1	_____ 是谁?	‘Wie is zij?’
2	你 _____ !	‘Hallo!’
3	他是 _____ ?	‘Wie is hij?’
4	_____ 是谁?	‘Wie ben jij?’
5	_____ 是他。	‘Dit is hem.’

Lees op, transcribeer en vertaal

1	这是谁?	3	他是谁?
2	她好。	4	这是她!

Kijk en zoek

Chinese namen in Nederlandse kranten...

Wat klopt hier niet?

En hier?

Toegankelijkheid voor invaliden

Veel plaatsen zijn nog slecht toegankelijk voor bezoekers die invalide zijn, hoewel de situatie wel verbetert. Deng Puo Fang, een van de zonen van Deng Xiao Ping, was in een rolstoel terechtgekomen omdat hij zijn rug had gebroken nadat de Rode Gardisten hem uit een raam hadden geduwd tijdens de bittere strijd om de macht ten tijde van de Culturele Revolutie. De rest van zijn leven wijdde hij aan het voeren van campagne voor meer erkenning en betere voorzieningen voor mensen met een handicap.

„Met het blote oog bekeken, is moeilijk te zeggen of het de weersomstandigheden zijn, luchtvervuiling of een combinatie van beide”, benadrukte Lo Sze Ping, campagne-directeur voor Greenpeace in China, gisteren tijdens een persconferentie. „Maar met de huidige toestand van luchtkwaliteit hebben Peking, het IOC en de atleten hoe dan ook reden tot bezorgdheid.”

Meer woorden, meer taal!

Op dit punt in elke les vind je een aanvullende woordenlijst van handige extra's. Als je je actieve woordenschat groter wilt maken dan de dialogen kun je hier beginnen. Al deze woorden en uitdrukkingen zijn nuttig in het dagelijks gebruik. Geen taal zonder woorden: meer woorden, meer taal!

1	<i>Nǐ jiào shénme míngzi?</i> 你叫什么名字? idioom	Hoe heet je? A <i>Nǐ jiào shénme míngzi?</i> B <i>Jiào Lìli.</i> A 'Hoe heet je?' B 'Ik heet Lìli.'
2	<i>xiānsheng</i> 先生 zelfstandig naamwoord	meneer <i>Wáng xiānsheng, tā shì shéi?</i> 'Meneer Wáng, wie is zij?'
3	<i>xiáojie</i> 小姐 zelfstandig naamwoord	juffrouw, mevrouw (tot middelbare leeftijd) <i>Xiáojie, nǐ jiào shénme míngzi?</i> 'Juffrouw, hoe heet je?'
4	<i>Bai-bai</i> 拜拜 idioom	Bye-bye, Doeg A <i>Luó Lán, zàijiàn!</i> B <i>Bai-bai.</i> A 'Luó Lán, tot ziens!' B 'Doeg.'
5	<i>Màn zǒu</i> 慢走 idioom	Neem de tijd, Goeie reis, Wel thuis (letterlijk: 'Loop rustig', bij afscheid) A <i>Bai-bai, màn zǒu.</i> B <i>Hǎo, zàijiàn.</i> A 'Doeg, wel thuis.' B 'Oké, tot ziens.'

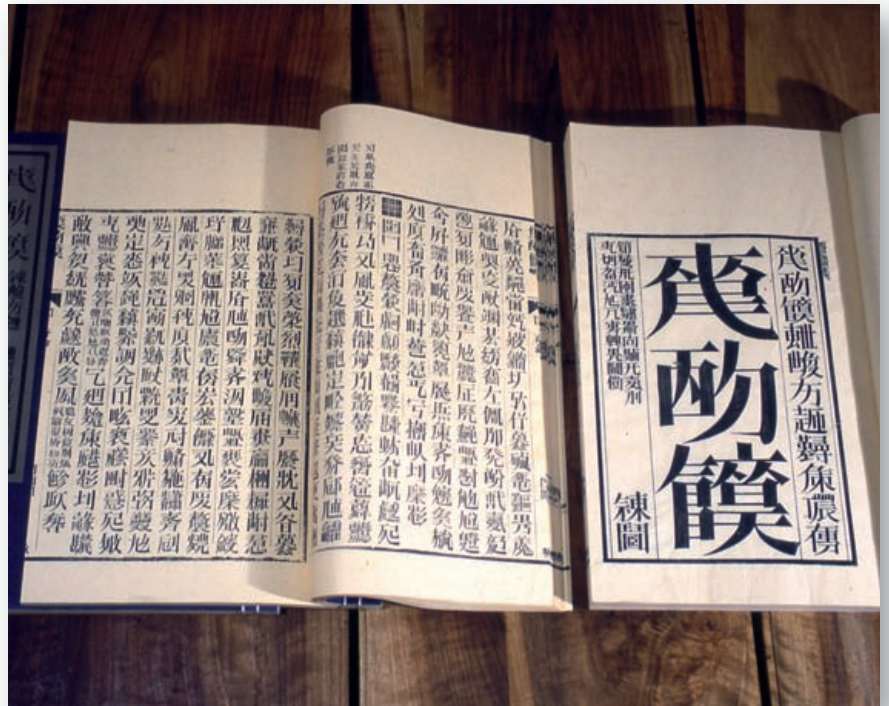
Achtergrond

Boeken uit de hemel!

Je bent dus bezig Chinees te leren, stap voor stap: in woorden, zinnen en straks hele verhalen. En dan zijn er natuurlijk die beroemde karakters, maar wat zijn het er ontzettend veel... Zóveel dat je ze nooit allemaal onder de knie krijgt. Gelukkig worden ze ook lang niet allemaal vaak gebruikt. Zelfs de allergeleerdste Chinees kent ze niet allemaal, en de meeste Chinezen hebben af en toe wel een woordenboek nodig. Blader voor de aardigheid eens door naar het eind van dit boek. Als we daar eenmaal zijn kun je al flink wat karakters lezen – en schrijven! Als je er plezier in krijgt heb je er een hobby voor het leven bij. Je hoeft je nooit meer te vervelen.

Dat doet de Chinese kunstenaar Xú Bīng ook niet. Die heeft er eigenhandig nog eens vierduizend karakters bij verzonnen. Hij noemde zijn werk *Tiān shū* 'Boeken uit de hemel,' en stelde het eind jaren 1980 in Peking voor het eerst ten toon. Het publiek vergaapte zich aan de nieuwe tekens, die zo bekend leken maar toch onleesbaar waren. Xú Bīng had een taal gemaakt die geen betekenis uitdrukte.

- Zou dat ook kunnen met een alfabet?

“Boeken uit de hemel” (1987-1991): met de hand gedrukte boeken en met houten drukblokken gemaakte dak- en muurrollen met namaak-Chinese karakters. Links de hele installatie, “Crossings”, National Gallery of Canada (1998); rechts één open boek. Met dank aan de Xu Bing Studio.

Verstaan en spreken 2

De eerste en vierde toon

Zorg bij de tonen voor contrast, maak duidelijk verschil tussen hoog en laag, en durf ze met verve uit te spreken. Als je in het begin de tonen al afvlakt blijft er straks niets van over. Onduidelijke en verkeerde tonen zaaien verwarring. Je Chinees kan er zelfs onverstaaenbaar van worden!

Doe voor de eerste toon eens een toeter na: hoog en lang, zonder stijgen of dalen. De vierde toon daalt scherp, alsof je kortaf “Ja!” of “Neel!” zegt. Hoor je je stem dalen?

- Waarom zijn de toonsymbolen in het pīnyīn zoals ze zijn? Kun je nog andere manieren bedenken om woordtonen zichtbaar te maken op schrift?

Verstaan: de juiste toon op de juiste plaats

Eerste of vierde tonen? Schrijf deze woorden over, met de juiste toontekens op de juiste letters.

1	<i>tang</i>	‘soep’	6	<i>jie</i>	‘straat’
2	<i>tang</i>	‘heet’	7	<i>bocai</i>	‘spinazie’
3	<i>cai</i>	‘raden’	8	<i>huxiang</i>	‘elkaar’
4	<i>cai</i>	‘gerecht’	9	<i>dajia</i>	‘iedereen’
5	<i>jie</i>	‘lenen’	10	<i>naozhong</i>	‘wekker’

Spreeken: lees op

1	<i>huàjiā</i>	‘schilder’	6	<i>fēijī</i>	‘vliegtuig’
2	<i>kāi huì</i>	‘vergaderen’	7	<i>làngmàn</i>	‘romantisch’
3	<i>zhànzhēng</i>	‘oorlog’	8	<i>guàng jiē</i>	‘winkelen’
4	<i>dì yī</i>	‘de eerste’	9	<i>shūdiàn</i>	‘boekwinkel’
5	<i>là</i>	‘heet van smaak, gekruid’	10	<i>dì sì</i>	‘de vierde’

Een tongue twister

Heb je wel eens een paar keer snel achter elkaar *de kat krabt de krullen van de trap* gezegd? Het Chinees heeft veel van die *tongue twisters*, prima materiaal om je uitspraak mee te oefenen. De vertaling kan je tong ook *twisten*, maar in het origineel komt er nog een twist bij: de tonen!

Dà māo máo duǎn

Dà māo máo duǎn

xiǎo māo máo cháng

dà māo máo bǐ xiǎo māo máo duǎn

xiǎo māo máo bǐ dà māo máo cháng

De grote kat z'n vacht is kort

De grote kat z'n vacht is kort

De kleine kat z'n vacht is lang

de grote kat z'n vacht is korter dan de kleine kat z'n vacht

de kleine kat z'n vacht is langer dan de grote kat z'n vacht

《大猫毛短》

大猫毛短

小猫毛长

大猫毛比小猫毛短

小猫毛比大猫毛长

Ken je ze nog? Lees op en vertaal

1 lǎo

2 jiào

3 她

4 shīfu

5 谁

6 nín

7 你

8 zhè

9 好

10 zàijiàn

Dialogo 2

Spraakverwarring

De telefoon gaat, en de oude Lǐ neemt op. Het is ene meneer Mǎ, die hem aanspreekt met een verkeerde naam.

Lǐ Jīnghuá	Wéi, nǐ hǎo!
Mǎ	Nǐ hǎo. Nǐ shì Lǐ Qīnghuá ma?
Lǐ	Bù. Wǒ bú shì Lǐ Qīnghuá!
Mǎ	Nà, nǐ shì shéi ne?
Lǐ	Wǒ xìng Lǐ, jiào Jīnghuá!
Mǎ	Duìbuqǐ.
Lǐ	Méi guānxi.

Buiten loopt Lǐ een blonde jongen tegen het lijf. Het is Thomas, een Nederlandse student. Als vele buitenlanders in China heeft hij ook een Chinese naam: Táng Míng.

Lǐ	Nǐ hǎo.
Thomas	Nǐ hǎo!
Lǐ	Nǐ bú shì Zhōngguó rén. Nǐ shì bu shì Měiguó rén?
Thomas	Bù, wǒ bú shì Měiguó rén, wǒ shì Hélán rén.
Lǐ	Hénán rén ma?
Thomas	Bú shì Hénán, shì Hélán!
Lǐ	Hǎo. Zhōngguó zěnmeyàng?

Lǐ Jīnghuá, de
beste vriend van
Huismeester Wáng.

Thomas Bú cuò!

Lǐ Wǒ xìng Lǐ, jiào Jīnghuá, nǐ ne?

Thomas Wǒ xìng Táng, jiào Táng Míng. Lǐ shīfu, nín shì Běijīngrén ma?

Lǐ Shì. Wǒ shì Běijīngrén.

Thomas Lǐ shīfu, zàijiàn.

Lǐ Hǎo, Táng Míng, zàijiàn!

Woordenlijst

1	wéi / wèi 喂 uitroep	hallo, hé A Wéi, Yǒngmíng ma? B Shì. A 'Hallo, spreek ik met Yǒngmíng?' B 'Ja.'
2	ma 吗 markeert een vraag	Nǐ shì Thomas ma? 'Ben jij Thomas?'
3	bù 不 bijwoord	niet, geen Tā bú shì Wáng shīfu. 'Hij is baas Wáng niet.'
4	wǒ 我 persoonlijk voornaamwoord	ik Tā jiào wǒ. 'Ze roept me.'
5	nà 那 tussenwerpsel	nou, dan, in dat geval Nà, nǐ shì Luó Lán ma? 'Ben jij dan Luó Lán?'

6	<i>ne</i> 呢 richt aandacht en markeert relevantie	<i>Wǒ shì Lìnà, nǐ ne?</i> 'Ik ben Lìnà, en jij?'
7	<i>xìng</i> 姓 werkwoord	heten (familiennaam) <i>Tā xìng Lǐ.</i> 'Zijn familiennaam is Lǐ.'
8	<i>Duìbuqǐ</i> 对不起 idioom	Sorry, Neem me niet kwalijk A <i>Wǒ bú xìng Lǐ.</i> B <i>Duìbuqǐ!</i> A 'Ik heet geen Lǐ.' B 'Neem me niet kwalijk!'
9	<i>Méi guānxi</i> 没关系 idioom	Het maakt niet uit, Het geeft niet A <i>Duìbuqǐ.</i> B <i>Méi guānxi.</i> A 'Sorry.' B 'Het geeft niet.'
10	<i>Zhōngguó</i> 中国 plaatsnaam	China <i>Zhè shì Zhōngguó ma?</i> 'Is dit China?'
11	<i>rén</i> 人 zelfstandig naamwoord	mens, persoon <i>Zhōngguó rén</i> 'Chinees'
12	<i>Měiguó</i> 美国 plaatsnaam	Amerika <i>Zhè shì Měiguó.</i> 'Dit is Amerika.' <i>Měiguó rén</i> 'Amerikaan'

13	<i>Hélán</i> 荷兰 plaatsnaam	Nederland <i>Hélánrén</i> ‘Nederlander’ <i>Tā shì Hélánrén.</i> ‘Zij is Nederlandse.’
14	<i>Hénán</i> 河南 plaatsnaam	<i>Hénán</i> (provincie van China) <i>Hénánrén</i> ‘iemand uit Hénán’, ‘Henanees’ A <i>Nǐ shì Hénánrén ma?</i> B <i>Wǒ bú shì Hénánrén, wǒ shì Hélánrén!</i> A ‘Kom je uit Hénán?’ B ‘Nee, ik kom niet uit Hénán, ik ben Nederlander!’
15	<i>zěnmeyàng</i> 怎么样 vraagwoord	1 hoe 2 hoe gaat het? <i>Nǐ zěnmeyàng?</i> ‘Hoe gaat het met je?’
16	<i>cuò</i> 错 bijvoeglijk naamwoord	fout, slecht A <i>Tā zěnmeyàng?</i> B <i>Bú cuò.</i> A ‘Hoe is het met hem?’ B ‘Niet slecht.’
17	<i>Běijīng</i> 北京 plaatsnaam	Peking <i>Tā shì Běijīngrén, wǒ bú shì.</i> ‘Hij komt uit Peking, ik niet.’

Stapelen: lees alle stappen op en vertaal de hele zin

... *rén*

... *Zhōngguó rén*

... *shì Zhōngguó rén*

... *bú shì Zhōngguó rén*

... *shīfu bú shì Zhōngguó rén*

→ *Wáng shīfu bú shì Zhōngguó rén.*

Vertaal mondeling, zonder bedenktijd

- 1 Mijn familienaam is Lín.
- 2 Hoe gaat het met je?
- 3 Zij komt uit Peking. Haar familienaam is Zhāng.
- 4 Heet hij Lǐ Jīnghuá?
- 5 Wie bent u?

Karakters en combinaties

Leer deze karakters, met behulp van de website...

<i>ma</i> (markeert een vraag) 吗	<i>bù</i> niet, geen 不	<i>wǒ</i> ik 我
<i>rén</i> mens 人	<i>zhōng</i> midden 中	<i>guó</i> land 国

... en deze combinatie:

<i>Zhōngguó</i> China 中国

De dialoog in karakters

李京华 喂, 你好!

马 你好。你是李清华吗?

李 不。我不是李清华!

马 那, 你是谁呢?

李 我姓李, 叫京华!

马 对不起。

李 没关系。

...

李 你好。

Thomas 你好!

李 你不是中国人。你是不是美国人?

Thomas 不, 我不是美国人, 我是荷兰人。

李 河南人吗?

Thomas 不是河南, 是荷兰!

李 好。中国怎么样?

Thomas 不错!

李 我姓李, 叫京华, 你呢?

Thomas 我姓唐, 叫唐明。李师傅, 您是北京人吗?

李 是。我是北京人。

Thomas 李师傅, 再见。

李 好, 唐明, 再见!

Grammatica: in het kort

Ontkenning (5)

Je kunt een ontkenning maken door *bù* 'niet' voor het gezegde te plaatsen. Maar let op; door toonsandhi spreek je het soms uit als *bú*. Lees op, ontken en vertaal:

1	<i>Tā xìng Wáng.</i>	4	<i>Lǐ Jīnghuá lǎo.</i>
2	<i>Wáng shīfu, tā xìng Lǐ ma?</i>	5	<i>Thomas shì Hénánrén.</i>
3	<i>Tā jiào Lǐ Jīnghuá.</i>		

Vragen (6)

Vragen vorm je door *ma* toe te voegen aan het eind van de zin, met een vraagwoord zoals *shéi* 'wie', of door verdubbeling van het werkwoord met *bu* er tussenin. Maak deze zinnen op twee verschillende manieren vragend, en vertaal ze:

1	<i>Wáng Dàzhōng shì Zhōngguó rén.</i>	4	<i>Tā shì Luó Lán.</i>
2	<i>Tā xìng Yuè.</i>	5	<i>Thomas shì Hénánrén.</i>
3	<i>Lǐ shīfu shì Běijīng rén.</i>		

Aandacht en relevantie (7)

Ne heeft los geen betekenis, maar kan toch de betekenis van een hele zin bepalen. *Ne* richt de aandacht en geeft een zekere nadruk, zoals in het eerste voorbeeld hieronder. Het komt veel voor in vragen en dwingt de toegesprokene ergens op in te gaan, zoals in de rest van de voorbeelden. Laat de functie van *ne* uitkomen in je vertaling van deze zinnen:

1	A <i>Wáng shīfu, duìbuqǐ!</i>	3	<i>Lǎo Lǐ shì Běijīng rén, Wáng Dàzhōng ne?</i>
	B <i>Méi guānxi ne!</i>	4	<i>Tā xìng Xú, Thomas ne?</i>
2	<i>Wǒ shì Zhōngguó rén, nǐ ne?</i>	5	<i>Wǒ hǎo, nǐ ne?</i>

Zeg jij het maar!

- Nǐ shì shéi?* betekent 'Wie ben jij?'. Zeg nu:
 - Wie is zij?
 - Wie ben ik?
 - Wie is baas Wáng?
- Zhōngguó zěnmeyàng?* kun je vertalen als 'Hoe is China?' of 'Hoe is het in China?', maar ook als 'Hoe vind je China?' Zeg nu:
 - Hoe vind je Nederland?
 - Hoe is Amerika?
 - Hénán, hoe is het daar?
 - Hoe gaat het met jou?
- Wat zeg je als je de telefoon opneemt?
- Hoe excuseer je je?
- Wat zeg je terug als een ander zich excuseert?
- Hoe begroet je iemand in het Chinees? Je kent al twee manieren!

Oefeningen

Schrijf maar op: hoe heten de flatbewoners?

- 1 Wáng Dàzhōng: huismeester → Tā xìng Wáng / Tā jiào Dàzhōng / Tā jiào Wáng Dàzhōng
- 2 Lǎo Lǐ: kunstschilder
- 3 Luó Lán: grafisch ontwerpster
- 4 Guō Yǒngmíng: architect, echtgenoot van Luó Lán
- 5 Zhāng Xiǎohóng: meisje uit de provincie, inwonend bij mevrouw Gāo
- 6 Máomao, eigenlijk Huáng Máomao: jongetje van drie, oppaskind van Xiǎohóng
- 7 Gāo tàitai: mevrouw Gāo, politieagent, moeder van Máomao
- 8 Huáng Guībǎo: man van mevrouw Gāo, vader van Máomao
- 9 Dèng Guóqiáng: muziekdocent en dirigent
- 10 Liú Huá: gids in Peking, echtgenote van Dèng Guóqiáng
- 11 Dèng Jiāxīn: dochter van Dèng Guóqiáng en Liú Huá
- 12 Zhāng Lìlì: *language partner* van Thomas
- 13 Jīn Jiāzhēn: moeder van Zhāng Lìlì, kaartverkoopster bij de metro
- 14 Zhāng Gāomíng: vader van Zhāng Lìlì, sportleraar
- 15 Bā Déshān: taxichauffeur
- 16 Yáng Lìhuá: administratief medewerkster, echtgenote van Bā
- 17 Bā Lìnà: dochter van Bā Déshān en Yáng Lìhuá

Lees op, transcribeer en vertaal

Thomas loopt met Lìlì het flatgebouw uit. Ze komen een klein jongetje tegen. Het is Máomao.

Hij is erg nieuwsgierig:

Máomao: 你好。

Thomas: 你好。

Máomao: 你是谁？

Thomas: 我...

Máomao: 你是中国人吗？

Thomas: 我吗？

Máomao: 是。

Thomas: 我不是中国人！

她是中国人。

- Wie bedoelt Thomas met 她 in de laatste regel?

Schrijf in karakters en vertaal

1 Nǐ bú shì Zhōngguó rén ma?

2 Zhè shì nǐ ma?

3 Shéi shì Zhōngguó rén?

4 Nǐ hǎo ma?

5 Zhōngguó hǎo!

6 Wǒ ma?

Lees op, vertaal, vervang de juiste woorden en lees opnieuw

1 Tā shì shéi? (Wáng Dàzhōng)

2 Tā hǎo. (lǎo)

3 Tā shì Wáng Dàzhōng. (jiào)

4 Nǐ hǎo! (nín)

5 Tā shì Lǐ Jīnghuá. (shīfu)

Lees op, transcribeer en vertaal

- A 你是中国人吗？
B 我不是中国人。
他是中国人！

- A 他是谁？他是中国人吗？
B 不，他不是中国人。

Schrijf maar op

1	_____ 好吗？	'Hoe gaat het met je?'
2	我 _____ 是中国人。	'Ik ben geen Chinees.'
3	你 _____ 谁？	'Wie ben jij?'
4	她不是中国人 _____？	'Is zij niet Chinees?'
5	我是 _____？	'Wie ben ik?'
6	他是 _____。	'Hij is Chinees.'
7	_____ 你吗？	'Ben jij het?'

Combineer en scherp je blik

Zoek bij elke linkerzin de juiste rechterzin. Je kent nog niet alle karakters, maar genoeg om dit klusje te klaren. En juist omdat je ze nog niet allemaal kent, ga je beter kijken!

1	北京人	A 'Haar familienaam is Wáng.'
2	中国大吗？	B 'Hallo!'
3	你是谁？	C 'Is China groot?'
4	王大中是中国人。	D 'Komt ome Wáng uit Peking?'
5	我姓李，我是中国人。	E 'inwoners van Peking'
6	喂，你好！	F 'Wáng Dàzhōng is Chinees.'
7	王大中是北京人。	G 'Ik heet Lǐ en ik ben Chinees.'
8	她姓王。	H 'Wáng Dàzhōng komt uit Peking.'
9	老王是谁？	I 'Gaet het goed met Wáng Dàzhōng?'
10	王大中好吗？	J 'Wie is ome Wáng?'
11	老王是北京人吗？	K 'Hij is oud, ik niet.'
12	他老，我不老。	L 'Wie ben jij?'

Kijk en zoek

月
下
讲
古

“长官，我是卖西瓜的，特意给您送西瓜来了。这两弟兄太渴了，顺便给他们一个……”当官的早就想吃西瓜，他把手一摆：“挑上来！”刘太公连连应诺，便把西瓜挑上凤凰辇。

到了凤凰辇上，刘太公对当官的说：“请您尝尝咱的大西瓜吧！”说罢，“啪”一刀切开了一个，“好，红沙瓤！”官兵可乐坏

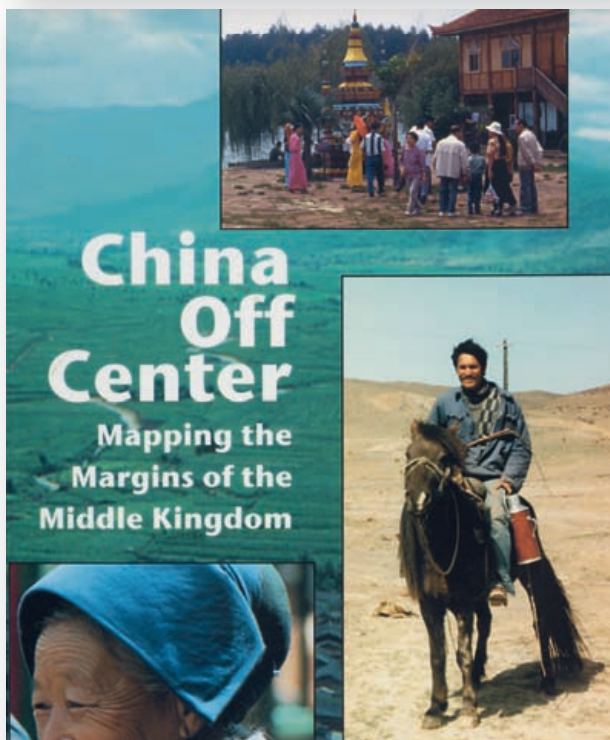
了，你一块，我一块，大口大口地吃起来。刘太公只收了个本钱，向官兵送了个人情，很快就把西瓜卖光了。刘太公走时，顺手拾起几块瓜皮放在筐里，笑着向官兵打了个招呼：“明天再送好的来！”

刘太公挑着筐走下凤凰辇，

Karakters herkennen

Op tafel bij de huismeester ligt een tijdschrift met korte verhalen opengeslagen. Kun je deze karakters en combinaties terugvinden in de tekst?

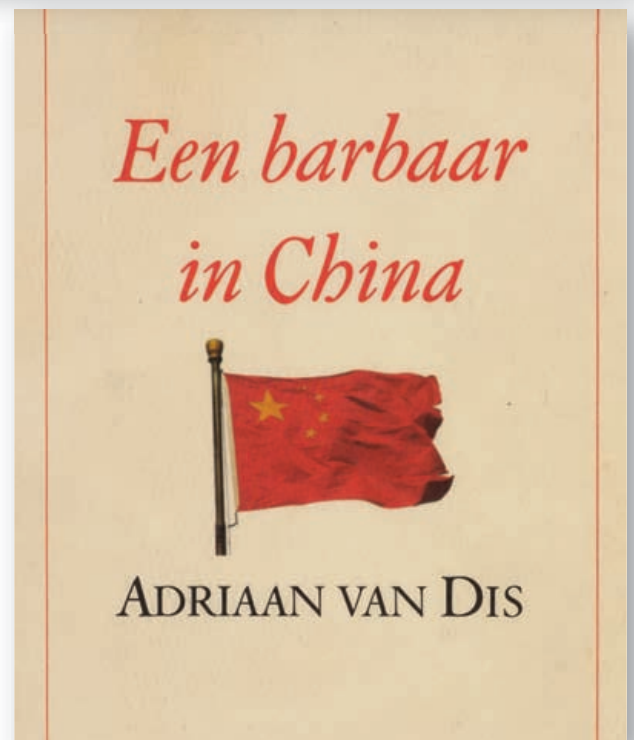
- 1 西瓜
- 2 切开
- 3 好
- 4 可
- 5 卖
- 6 大口
- 7 对
- 8 凤凰
- 9 渴
- 10 顺手
- 11 月下讲古
- 12 弟兄
- 13 走
- 14 卖光了
- 15 笑着

Zhōngguó

- Wat is de letterlijke betekenis van Zhōngguó?

De naam Zhōngguó 'China' gaat terug tot ver voor de christelijke jaartelling. Aan die naam is af te lezen dat de Chinezen hun land zagen als een centrale plaats in de wereld. Net als veel andere volken beschouwden ze de eigen identiteit als uniek en de eigen cultuur als superieur. Wie buiten China woonde gold als een "barbaar"!

Meer woorden, meer taal!

1	<i>Nín nǚ wèi?</i> 您哪位? idioom	Met wie spreek ik? A <i>Wéi, nín nǚ wèi?</i> B <i>Shì wǒ, Déshān.</i> A 'Hallo, met wie spreek ik?' B 'Ik ben het, Déshān.'
2	<i>Méi shìr</i> 没事儿 idioom	Niets aan de hand A <i>Duìbuqǐ.</i> B <i>Méi shìr.</i> A 'Sorry.' B 'Niets aan de hand.'
3	<i>Wǒ guà le a!</i> 我挂了啊! idioom	Hé, ik ga hangen! A <i>Wǒ guà le a!</i> B <i>Hǎo.</i> A 'Hé, ik ga hangen!' B 'Oké.'
4	<i>Ōuzhōu</i> 欧洲 plaatsnaam	Europa <i>Ōuzhōurén</i> 'Europeaan'
5	<i>Yàzhōu</i> 亚洲 plaatsnaam	Azië <i>Yàzhōurén</i> 'Aziaat'

Achtergrond

Papier en boekdrukkunst

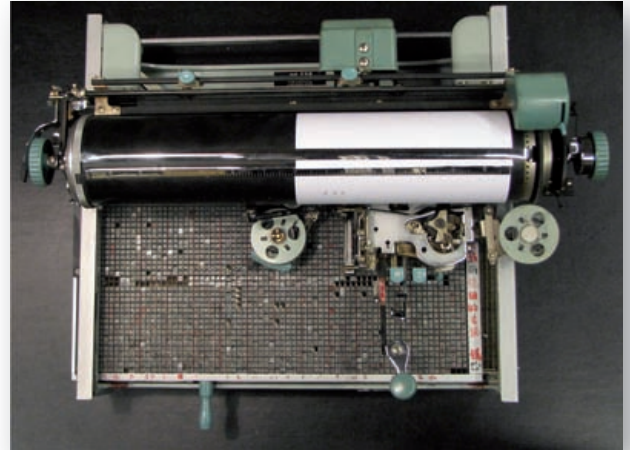
In de Gouden Eeuw speelden Nederlandse papiermolens een rol van internationale betekenis in de productie van papier, maar net als andere belangrijke uitvindingen heeft het papier zijn oorsprong in China, in dit geval kort na het begin van de christelijke jaartelling. Aanvankelijk werd papier onder andere gebruikt als kleding. De ruwe vezels waarvan het gemaakt was – niet van houtpulp, zoals in het westen – leverden een sterke, stugge, winddichte laag op. Al spoedig vond het zijn bestemming als schrijfmateriaal. Het bleek handiger en goedkoper dan de bamboelatten en de kostbare zijde waarop men tot dusver had geschreven.

Tweeduizend jaar geleden was op het keizerlijk secretariaat al een ambtenaar verantwoordelijk voor papier, penseel en inkt. Door de eeuwen heen kende het papier ook andere toepassingen dan schrijven: papiergeld – alweer veel vroeger dan in Europa – maar ook naar verluidt een papieren wapenrusting die bestand zou zijn tegen pijlpunten en zelfs kogels.

Schrijven op straat!

Voor de overlevering van klassieke teksten was de uitvinding van papier van groot belang. Nog belangrijker was, enige eeuwen later, de uitvinding van de boekdrukkunst, voor alle mogelijke vormen van literatuur. Langzamerhand verdwijnt tegenwoordig uit de westerse schoolboeken de passage waar die uitvinding aan de Duitser Gutenberg wordt toegeschreven.

Een Chinese typemachine.

Onder andere de boeddhistische behoefte aan verspreiding van religieuze teksten leidde in China al in de achtste eeuw van de christelijke jaartelling tot het ontstaan van de blokdrukkunst. Hele bladzijden werden uit blokken perenhout gesneden, en afgedrukt op papier. Het oudste bekende gedrukte boek, de boeddhistische *Diamant Soetra*, stamt uit de tweede helft van de negende eeuw.

Ook het drukken met losse letters is geen westerse uitvinding. In de elfde eeuw maakte Bì Shēng al losse typen van gebakken klei. Dat was zo'n driehonderd jaar voordat Gutenberg op een vergelijkbaar idee kwam. Met duizenden karakters werkt dat natuurlijk wel anders dan met een paar dozijn letters, zoals in een alfabet. Dat zie je terug in het ontwerp van typemachines voor karakters, die aan het eind van de twintigste eeuw net als alfabetische typemachines in onbruik raakten toen de computer zijn intrede deed.

Misschien is het geen toeval dat papier en boekdrukkunst in China zo vroeg waren. De Chinezen hebben altijd bijzondere waarde gehecht aan het geschreven woord, zowel in wetenschap en kunst – bij voorbeeld kalligrafie als onderdeel van een schilderij – als bij de vormgeving en uitoefening van politiek gezag. Woorden zijn daden, en dat geldt eens te meer als ze gedrukt staan.

- Waarom heeft het tot ver in de negentiende eeuw geduurd voordat men in China op grote schaal met losse typen ging drukken? Denk aan het fundamentele verschil tussen karakters en een alfabet.
- Hoe zou je met een westers toetsenbord op de computer Chinese karakters kunnen schrijven? Probeer verschillende mogelijkheden te bedenken. Je docent weet welke in de praktijk bestaan!

Grammatica: het hele verhaal

Het Mandarijn is één van de Chinese talen: andere zijn bij voorbeeld Kantonees en Hakka. Alle Chinese talen gaan terug op één en dezelfde voorouder, maar inmiddels verschillen ze zo van elkaar dat ze onderling maar ten dele verstaanbaar zijn. Het Mandarijn heeft meer dan een miljard sprekers. In China, Táiwān en Singapore is het een officiële standaardtaal, net als het Algemeen Beschaafd Nederlands in Nederland.

Het Mandarijn is heel anders dan het Nederlands: qua klank, onder andere omdat het een toontaal is, maar ook wat betreft woordbouw en zinsbouw. Voor sprekers van het Nederlands is vooral het ontbreken van verbuigingen en vervoegingen opvallend. *Jij, jou, je* is bij voorbeeld allemaal *nǐ*, en *ben, bent, is, zijn* is allemaal *shì*.

Grammatica stelt je in staat de zinnen van anderen te begrijpen en zelf zinnen te maken. Dat kan prima zonder lesboek, zeker als het gaat om het leren van je moedertaal. Maar bij een vreemde taal helpt het uit te zoeken hoe ze werkt, en het is leuk je daarvan bewust te zijn en ermee te spelen. Met het materiaal hieronder kun je zelf verder oefenen. Als de uitleg soms ingewikkeld lijkt, kijk dan goed naar de voorbeelden, dat helpt.

(1) Toonsandhi

Klanken kunnen elkaar beïnvloeden. Zo zeg je in het woord *postzegel* eigenlijk *pos* in plaats van *post*. In het Mandarijn kunnen ook tonen elkaar beïnvloeden: dat heet toonsandhi. Je hebt al gezien hoe de uitspraak van de neutrale toon varieert, afhankelijk van de toon waarop hij volgt. Hieronder staan andere voorbeelden van toonsandhi.

Derde tonen achter elkaar

De derde toon begint halflaag in je stembereik en daalt nog iets, om dan snel te stijgen tot halfhoog niveau. Een derde toon vóór een derde toon wordt een tweede toon. Dus: 3 + 3 wordt 2 + 3.

1	<i>Nǐ hǎo.</i>
'Hallo.'	3 + 3	→	2 + 3	<i>Ní hǎo.</i>
2	<i>jiě shǒu</i>
'naar de wc gaan'	3 + 3	→	2 + 3	<i>jié shǒu</i>
3	<i>lǎo Běijīng</i>
'oud Peking', 'origineel Pekinees'	3 + 3 + 1	→	2 + 3 + 1	<i>láo Běijīng</i>

Dat mechanisme kan nog steeds werken als tussen twee derde tonen een neutrale toon staat, zeker als je snel praat. Dus: 3 + 0 + 3 wordt 2 + 0 + 3.

4	<i>kǎo-bu-liǎo</i>
'geen examen kunnen doen' | 3 + 0 + 3 | → | 2 + 0 + 3 | <i>káo-bu-liǎo</i> |
|---|---|-----------|---|-----------|--------------------|

Bij drie of meer derde tonen achter elkaar zijn er verschillende mogelijkheden, afhankelijk van tempo, nadruk en pauzes in je spraak. Zo kan 3 + 3 + 3 óf 2 + 2 + 3 worden, óf 3 + 2 + 3. Enzovoort: 3 + 3 + 3 + 3 kan 2 + 2 + 2 + 3 worden, maar wordt in de praktijk meestal 2 + 3 + 2 + 3.

5	<i>Lǎo Lǐ lǎo.</i>
'Oude Lǐ is oud', 'Oude Lǐ is de oudste.' | 3 + 3 + 3 | → | 2 + 2 + 3 | <i>Láo Lǐ lǎo.</i> |
|---|---|-----------|---|-----------|--------------------|

- 6 *Nǐ mǎi jiǔ běn shū.* 3 + 3 + 3 + 3 → 2 + 3 + 2 + 3 *Ní mǎi jiú běn shū.*
 ‘Jij koopt negen boeken.’

Hoe spreek je deze uitdrukkingen uit? Schrijf op, met de juiste toontekens op de juiste letters:

- 7 *Nǐ hǎo ma?* → *Ni hao ma?*
 ‘Hoe is het?’
- 8 *Lǎo Lǐ hǎo ma?* → *Lao Li hao ma?*
 ‘Hoe is het met oude Li?’
- 9 *xiǎobudiǎnr* → *xiaobudianr*
 ‘peuter’
- 10 *yǐzitui* → *yizitui*
 ‘stoelpoot’

Hierboven hebben we de toonsandhi van derde tonen achter elkaar een paar keer uitgeschreven. Elders in dit boek doen we dat niet, dus *nǐ hǎo* schrijven we niet als ~~ní hǎo~~. Zo weet je steeds zeker om welk woord het “eigenlijk” gaat. Bij het oplezen moet je dan zelf toonsandhi toepassen.

De derde toon vóór een eerste, tweede, vierde of neutrale toon

Als na de lettergreep een pauze volgt, vertoont de derde toon een stijging aan het einde. Maar derde tonen vóór een eerste, vierde of neutrale toon blijven in de laagte:

- 11 3 + 0 *sǎngzi*
 ‘keel’
- 12 3 + 4 *shěng shìr*
 ‘moeite besparen’
- 13 3 + 1 *guǎi wānr*
 ‘een bocht nemen.’

De ervaring leert dat een derde toon gevolgd door een tweede nogal eens problemen oplevert in de uitspraak. Het kan helpen je die twee lettergrepen samen voor te stellen als één “uitgerekte” derde toon, die hoger eindigt dan gewoonlijk:

- 14 3 + 2 *zǒushén*
 ‘afdwalen, afgeleid worden’
- 15 3 + 2 *guǒpán*
 ‘een fruitschaal’

(2) Namen, titels en bijnamen

Hoe je iemand aanspreekt is van groot belang, en de gewoontes verschillen van taal tot taal en van cultuur tot cultuur. Hoe werkt dat in het Chinees?

Namen

Chinese namen bestaan uit twee elementen: een familienaam en een bij geboorte gegeven naam. Familienamen (*xìng*) bestaan meestal uit één karakter. Met een paar honderd familienamen voor ruim een vijfde van de wereldbevolking is de variatie beperkt. Een kind draagt meestal de familienaam van de vader, en familienamen blijven ongewijzigd bij een huwelijk. Gegeven namen (*míng*) bestaan uit één of twee karakters. De mogelijkheden zijn eindeloos, al zijn er wel regels en trends. Aan een gegeven naam kun je niet altijd zien of het gaat om een vrouw of een man.

Je kunt mensen op verschillende manieren aanspreken, afhankelijk van de relatie die je met ze hebt. Als voorbeeld nemen we Wáng Dàzhōng, Lǐ Jīnghuá en Luó Lán:

formeel	minder formeel	informeel
Iemand in functie – docent, loodgieter – of een vage bekende. Dan meestal met een titel, zoals <i>shǐfu</i> 'baas, meester, meneer', <i>lǎoshī</i> 'leraar' of <i>nǚshì</i> 'mevrouw'.	Zoals de buurman, of een klasgenoot.	Zoals vrienden of familie. Maar let op: gegeven namen van één karakter worden niet op zichzelf gebruikt.
<i>Wáng shǐfu</i> <i>Lǐ lǎoshī</i> <i>Luó nǚshì</i>	<i>Wáng Dàzhōng</i> <i>Lǐ Jīnghuá</i> <i>Luó Lán</i>	<i>Dàzhōng</i> <i>Jīnghuá</i> <i>Luó Lán</i> (niet alleen <i>Lán</i>).

Titels en bijnamen

Behalve met je naam kun je ook met allerlei titels aangesproken worden, zoals professor, juffrouw, meneer enzovoort. Zo'n titel komt direct ná je familienaam, of na je volledige naam. Chinezen geven elkaar ook graag bijnamen. Daarin blijft meestal een deel van de eigenlijke naam behouden. Veel bijnamen bevatten *xiǎo* 'klein, jong', *lǎo* 'oud' of *dà* 'oud, groot'.

Bā Déshān heeft verschillende bijnamen, afhankelijk van wie hem aanspreekt:

Een jongere collega:	<i>Lǎo Bā!</i> 'Oude Bā!', 'Ome Bā!'
Een oom:	<i>Xiǎo Bā, nǐ hǎo.</i> 'Hallo, jonge Bā.'
Zijn drinkmaatjes:	<i>dà Shān</i> 'grote Shān', 'dikke Shān'

(3) Persoonlijke voornaamwoorden: één persoon

Het Mandarijn kent twee soorten persoonlijke voornaamwoorden: die naar één persoon verwijzen en die naar meerdere personen verwijzen. Hier gaat het om de eerste set: *ik*, *jij*, *hij*, *zij* en *het*.

Wǒ betekent 'ik'. *Nǐ* betekent 'jij'. *Nín* 'u' is een beleefde aanspreekvorm. *Tā* betekent 'hij', 'zij' of 'het'. Dus:

eerste persoon	ik	<i>wǒ</i>
tweede persoon	jij	<i>nǐ</i>
tweede persoon (beleefd)	u	<i>nín</i>
derde persoon	hij, zij, het	<i>tā</i>

(4) Het werkwoord *shì* ‘zijn’

Shì ‘zijn’ is net als het Nederlandse *zijn* een koppelwerkwoord. *Shì* heeft op zichzelf een vierde toon, maar wordt vaak uitgesproken met een neutrale toon. In dit boek schrijven we altijd *shì*. Zo maak je een stellende zin met *shì*:

- 1 *Wǒ shì Bā Déshān.* ‘Ik ben Bā Déshān.’
- 2 *Zhè shì nín.* ‘Dit bent u.’
- 3 *Tā shì Wáng shīfu.* ‘Hij is meneer Wáng.’

Vertaal:

- 4 Zij is Luó Lán.
- 5 Zij is Neeltje.
- 6 Wie is zij?
- 7 Jij bent baas Wáng.

(5) Ontkenningen

Een van de meest gebruikte manieren om ontkenningen te maken is met het bijwoord *bù* ‘niet’. *Bù* heeft op zichzelf een vierde toon, maar als de ontkenning geen nadruk krijgt spreek je het met een neutrale toon uit: *bu*. Bovendien is *bù* onderhevig aan toonsandhi:

voor een neutrale toon of een pauze	<i>bù</i>	<i>Bù.</i> ‘Nee.’
voor een eerste, tweede of derde toon	<i>bù</i>	<i>Bù hǎo.</i> ‘Niet goed.’
voor een vierde toon	<i>bú</i>	<i>Wǒ bú jiào nǐ.</i> ‘Ik roep je niet.’ <i>Nǐ bú shì Hélanrén.</i> ‘Jij bent geen Nederlander.’
voor <i>shi</i> in de neutrale toon	<i>bú</i>	<i>Zhè bú shì wǒ.</i> ‘Dit ben ik niet.’

De toonsandhi van *bù* schrijven we wél steeds uit. Voorbeelden:

- 1 *Nǐ shì Bā Déshān.* → *Wǒ bú shì Bā Déshān, wǒ shì Yáng Lìkè.*
‘Jij bent Bā Déshān.’ ‘Ik ben Bā Déshān niet, ik ben Yáng Lìkè.’
- 2 *Zhè shì nín.* → *Bú shì wǒ.*
‘Dit bent u.’ ‘Dat ben ik niet.’
- 3 *Tā xìng Wáng.* → *Tā bú xìng Wáng. Xìng Yáng.*
‘Zijn familienaam is Wáng.’ ‘Zijn familienaam is geen Wáng. Het is Yáng.’
- 4 *Tā jiào Wáng Lì.* → *Bù! Tā bú jiào Wáng Lì, jiào Wáng Dàzhōng.*
‘Hij heet Wáng Lì.’ ‘Nee! Hij heet geen Wáng Lì, hij heet Wáng Dàzhōng.’

Vertaal:

- 5 Zij heet geen Luó Lán.
- 6 Dit ben ik niet.
- 7 Ik heet geen Lǐ Qīnghuá.
- 8 Ik ben jou niet!

(6) Vragen

Vragen kun je vormen op verschillende manieren. In het Nederlands gebruik je voor vragen een stijgende intonatie. Doe dat niet in het Mandarijn, want het stuurt je tonen in de war!

Vragen met *ma*

Eén manier om vragen te maken is aan het eind van een stellende zin *ma* toe te voegen. De zinsbouw blijft verder ongewijzigd. Je zou *ma* dus een vraagteken kunnen noemen, maar dan wel één dat je uitspreekt.

1	<i>Tā xìng Lǐ.</i>
'Zijn familienaam is Lǐ.'	→	<i>Tā xìng Lǐ ma?</i>
'Is zijn familienaam Lǐ?'
2	<i>Nǐ jiào Dàzhōng.</i>
'Jij heet Dàzhōng.'	→	<i>Nǐ jiào Dàzhōng ma?</i>
'Heet jij Dàzhōng?'
3	<i>Nín shì Hénánrén.</i>
'U komt uit Hénán.'	→	A <i>Nín shì Hénánrén ma?</i>
B <i>Bú shì! Wǒ shì Hélánrén.</i>
			A 'Komt u uit Hénán?'
B 'Nee! Ik ben Nederlander.'

Als je een vraag stelt met *ma* verwacht je vaak min of meer een bepaald antwoord:

- 4 Thomas heeft zijn eerste afspraak met zijn *language partner*. Hij denkt haar te herkennen aan de hand van een foto die ze hem heeft gemaild:

Thomas	<i>Nǐ shì Zhāng Lìli ma?</i>
meisje	<i>Bú shì.</i>
Thomas	<i>Duìbuqǐ.</i>
meisje	<i>Méi guānxi.</i>

Thomas	'Ben jij Zhāng Lìli?'
meisje	'Nee.'
Thomas	'Neem me niet kwalijk.'
meisje	'Het geeft niet.'

Als in de zin al een vraagwoord staat, bij voorbeeld *shéi* 'wie', komt er geen *ma* aan het eind. Dus niet:

- 5 ~~*Shéi shì Thomas ma?*~~ maar *Shéi shì Thomas?*
'Wie is Thomas?'

Maak deze zinnen vragend met *ma*:

- 6 *Nǐ shì Hélánrén.*
 7 *Tā jiào Zhāng Lìli.*
 8 *Nǐ jiào wǒ.*
 9 *Tā xìng Bā.*

Verdubbelingsvragen

Een tweede manier om in het Mandarijn een vraag te vormen is door verdubbeling. Je noemt het werkwoord van de zin twee keer achter elkaar: één keer de bevestigende vorm, bij voorbeeld *shì*, en één keer de ontkennende vorm, *bu shì*, met *bu* in de neutrale toon. Tussen die beide valt geen pauze. Dus niet *shì... bu shì*, maar *shì bu shì*.

- 10 *Nǐ xìng Wáng.* → *Nǐ xìng bu xìng Wáng?*
 ‘Jouw familienaam is Wáng.’ ‘Is jouw familienaam soms Wáng?’
- 11 *Nǐ shì Měiguórén.* → A *Nǐ shì bu shì Měiguórén?*
 ‘Jij bent een Amerikaan.’ B *Shéi? Wǒ? Wǒ bú shì Měiguórén.*
- A ‘Ben jij Amerikaan?’
 B ‘Wie? Ik? Ik ben geen Amerikaan.’
- 12 *Tā shì Bā Lìna.* → *Tā shì bu shì Bā Lìna?*
 ‘Zij is Bā Lìna.’ ‘Is zij Bā Lìna?’
- 13 Zhāng Lìli is de *language partner* van Thomas. Ze vraagt Thomas waar hij denkt dat ze vandaan komt. Hij heeft geen idee en noemt de eerste provincie die in hem opkomt:
- Thomas *Eh... nǐ shì bu shì Hénánrén?*
 Zhāng *Hénánrén ma? Bù. Wǒ shì Běijīngrén.*
- Thomas ‘Eh... kom je misschien uit Hénán?’
 Zhāng ‘Hénán? Nee. Ik ben Pekinese.’

In deze structuur komt er nooit *ma* aan het eind van de zin. Dus niet:

- 14 ~~*Tā shì bu shì Zhōngguó rén ma?*~~ maar *Tā shì bu shì Zhōngguó rén?*
 ‘Is hij een Chinees?’

Maak deze zinnen vragend met een verdubbelingsvraag:

- 15 *Nǐ shì Měiguórén.*
 16 *Hǎo.*
 17 *Tā xìng Wáng.*
 18 *Nǐ shì Luó Lán.*

(7) Aandacht en relevantie: *ne*

Ne heeft los geen betekenis, maar kan toch de betekenis van een hele zin bepalen. *Ne* richt de aandacht en geeft een zekere nadruk. Het komt veel voor in vragen en dwingt de toegesprokene ergens op in te gaan. Die context kan bestaan met of zonder woorden.

Context in woorden

1 Bā Lìnà zoekt contact met klasgenoot Wáng Lì. *Ne* maakt steeds dat de ander moet reageren:

Bā:	<i>Wǒ shì Bā Lìnà. Nǐ ne?</i>
Wáng:	<i>Wǒ shì Wáng Lì. Wǒ shì Hénánrén, nǐ ne?</i>
Bā:	<i>Wǒ shì Běijīngrén.</i>
Bā:	'Ik ben Bā Lìnà. En jij?'
Wáng:	'Ik ben Wáng Lì. Ik kom uit Hénán, en jij?'
Bā:	'Ik kom uit Peking.'

Context zonder woorden

Wáng Dàzhōng laat elke dag om zes uur 's ochtends zijn hond uit. Halverwege komt hij altijd een oude man tegen, met een vogeltje in een kooi. Ze groeten elkaar en maken soms een praatje. Op zekere dag sterft de hond van Wang Dàzhōng. De volgende ochtend besluit hij zijn ochtendwandeling toch te maken. Halverwege ziet hij zijn kennis aankomen, die hem al van verre iets toeroept. *Ne* maakt dat Wáng moet reageren:

2 Kennis:	<i>Tā ne?</i>
Wáng:	<i>Sǐ le.</i>
Kennis:	'En hij?'
Wáng:	'Hij is dood.'